

Шифр «економічний простір»

НАУКОВА РОБОТА

на Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт

зі спеціальності 073 «Менеджмент»

спеціалізації «Управління у сфері економічної конкуренції»

на тему «Конкурентоспроможність України у глобальному економічному просторі»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади конкурентоспроможності країни в умовах глобалізації	6
РОЗДІЛ 2 Аналіз та оцінка тенденцій формування конкурентоспроможності України	12
РОЗДІЛ 3. Зміцнення конкурентних переваг України в умовах глобалізації	21
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасні процеси глобалізації знаходять своє відображення у всіх сферах суспільного життя, зокрема і в економіці, посилюючи дію законів ринку. Розробляючи стратегію розвитку, кожна країна приймає рішення щодо активної участі у глобалізаційних процесах. Однак, щоб стати повноправним учасником цих процесів, необхідно підтримувати свою конкурентоспроможність, підвищувати рівень конкурентних переваг.

Питання конкурентоспроможності привертають увагу науковців і практиків здавна. Серед зарубіжних вчених одними із перших дослідників даного питання є А. Сміт, Д. Рікардо. Продовжили дослідження цього напрямку М. Портер, М. Познер, П. Кругман, Дж. Сакс, Й. Шумпетер та ін. Серед вітчизняних науковців можна відмітити наукові доробки Л. Антонюка, Я. Базилюка, О. Білоруса, В. Бодрова, Б. Гаврилишина, А. Гальчинського, Я. Жаліла, М. Згуровського, А. Колота, В. Кременя, І. Крючкової, Е. Лібанову, С. Соколенка, А. Філіпенка та багатьох інших. Зважаючи на зміни у світовій економіці та посиленням кризових явищ, питання конкурентоспроможності країни є актуальним і потребує нових наукових досліджень, особливо у контексті Пандемії.

Мета та задачі роботи. Метою наукової роботи є визначення основних напрямів зміцнення конкурентних переваг України з метою її адаптації у глобальному економічному просторі.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі задачі:

- узагальнити теоретичні підходи до пізнання сутності конкурентоспроможності країни;
- проаналізувати і оцінити тенденції формування конкурентоспроможності України;
- обґрунтувати напрями зміцнення конкурентних переваг України за умов глобалізації.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є конкурентоспроможність країни в глобальному економічному просторі.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є чинники та механізми забезпечення конкурентоспроможності країни в глобальному економічному просторі.

Методи дослідження. Залежно від спрямованості визначених задач у ході проведення дослідження було використано широке коло таких методів: загальнонаукові: наукової абстракції (при формуванні мети, завдань і висновків), діалектичний і логічний (у ході вивчення та уточнення основного понятійного апарату з теми дослідження, формування висновків), бібліографічний (у процесі опрацювання наукових праць з теми дослідження); спеціальні: методи аналізу і синтезу (виявлення причинно-наслідкових залежностей), системного підходу, табличний, метод дослідження показників у динаміці.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження склали наукові розробки вітчизняних і зарубіжних вчених щодо сутності конкурентоспроможності країни, інтернет-ресурси, матеріали дискусій наукових конференцій, інформація Державної служби статистики України, звіти Всесвітнього економічного форуму, особисті наукові спостереження авторів.

Наукова новизна дослідження. Наукова робота містить елементи наукової новизни, які сформовано авторами, і полягають в обґрунтуванні теоретичних аспектів, розробці практичних положень щодо зміцнення конкурентних переваг України, у тому числі з огляду на необхідність розвитку логістичних систем.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значимість результатів дослідження полягає у можливості використання основних положень наукової роботи у процесі здійснення логістичної діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, які формують конкурентоспроможність країни. Результати дослідження рекомендовані до впровадження, що підтверджується довідкою про впровадження.

Апробація результатів роботи. Наукові дослідження апробовано на семінарах та тематичних круглих столах із питань національної безпеки у

глобалізаційному середовищі, а також за темою дослідження опубліковано наукову статтю у фаховому виданні.

Структура і обсяг наукової роботи. Наукова робота виконана на 30 сторінках основного комп'ютерного тексту. Наукова робота містить вступ, три розділи, висновки, додатки. Список використаних джерел налічує 25 найменувань. У науковій роботі сформовано 4 таблиці, 2 рисунки, 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Реалії сьогодення формують виклики світового рівня, загострюючи питання функціонування систем різного рівня в умовах конкурентного середовища. Це спонукає до виявлення всіх чинників і оцінці їхнього впливу на учасників світової економічної системи. Інтеграція України у світовий економічний простір зумовлює необхідність забезпечення довгострокової конкурентоспроможності національної економіки.

Оскільки конкуренція є складовою ринкової економіки, то сутність категорії «конкурентоспроможність» досліджувалась науковцями вже тривалий час. Насправді існує ряд визначень. Так, Ю.В. Власенко під даною категорією розуміє здатність нівелювати несприятливий вплив зовнішнього середовища за рахунок наявних конкурентних переваг через формування та використання відповідного ресурсного та виробничого потенціалу, що визначає можливості ефективної господарської діяльності та її прибутковості в умовах конкурентного ринку [1].

Важливо визначити, що по суті означає «конкурентоспроможність». Найкраще це зрозуміло на прикладі підприємств або компаній, де конкурентоспроможність означає здатність випередити конкурента і зайняти його місце на ринку, або ж створити новий ринок і бути там лідером, поки на нього не зайдуть потужні конкуренти. А що таке спроможність? Це, насамперед, наявність чітких цілей та стратегій їх досягнення. Крім того – доступ до ресурсів (людських, матеріальних і фінансових), що роблять зазначені стратегії не мріями, а реальними перемогами. А для того, щоб усе це працювало потрібен лідер, який має бізнес-ідею і знає куди йти, а також команда яка здатна цю ідею втілити в життя, тобто знає як йти. Якщо усе назване є, то з великою ймовірністю така компанія перемаже в конкурентній боротьбі і не лише заробить грошей, але й збільшить свою ринкову вартість і зможе залучити нові ресурси для розвитку. Щось подібне відбувається і з

державами. Світ – це конкурентне середовище, де держави виборюють «місце під сонцем»: ресурси, ринки, людський капітал. Будь-яка країна, яка хоче розвиватись і впливати на хід світової історії, повинна бути готова до жорсткої боротьби, бути готовою інтелектуально, організаційно і ресурсно, мати союзників і прихильників, знати ворогів і ненависників. Вона повинна мати власні передбачення розвитку подій на ринках, передбачення розвитку існуючих технологій та появи нових, яких ще немає, але які можуть змінити умови конкуренції. Зрештою, така країна повинна мати власну стратегію, навколо якої гуртувати однодумців не лише всередині країни, але й серед міжнародної спільноти. Мати кваліфікованих і відданих людей, які здатні вести конкурентну боротьбу і продукувати нові ідеї, бути дисциплінованими і відповідальними [2].

На думку Ляшевської В.І., загальну сутність конкурентоспроможності будь-якого суб'єкта конкуренції визначають як сукупність його властивостей, виражених через показники, що вирізняють цей об'єкт серед інших об'єктів-конкурентів у площині його функціонування через сформовані конкурентні переваги [3].

Вважаємо, що таке визначення є універсальним для суб'єктів будь-якого рівня, одним із ключових моментів якого є вираження конкурентоспроможності через показники.

Конкурентоспроможність національної економіки формується на різних рівнях і залежить від конкурентоспроможності окремих суб'єктів конкурентної боротьби та їх груп на рівнях функціонування (рис. 1.1).

Міжнародні організації, що вже давно визнані найвідомішими центрами з дослідження конкурентоспроможності на глобальному рівні, конкурентоспроможність національної економіки в широкому розумінні розглядають як здатність країни з урахуванням ряду важливих факторів забезпечити стале зростання процесів національної економіки та високу їх соціальну спрямованість [4].

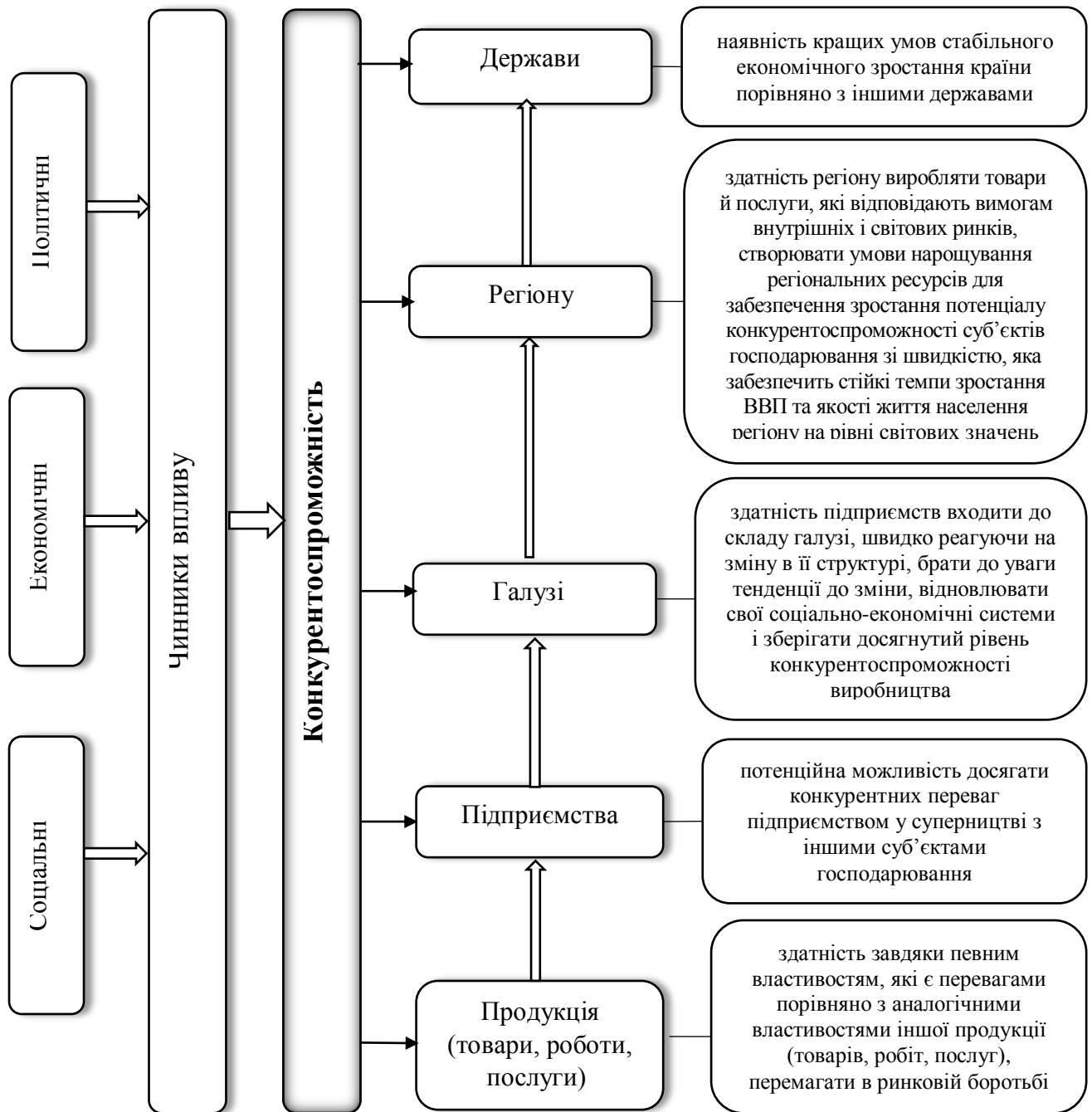

Рисунок 1.1 – Рівні та чинники формування конкурентоспроможності країни

Джерело: побудовано і доповнено авторами з використанням [5]

Такими факторами виступають ефективність використання наявних ресурсів та конкурентних переваг. При цьому, формування і підтримання конкурентних переваг має здійснюватися з дотриманням основних принципів, а саме: постійне вдосконалення джерел конкурентної переваги; глобальний підхід до стратегії формування конкурентних переваг; об'єктом є вся система створення цінностей. При цьому, конкурентні переваги мають маркетинговий,

виробничий, управлінський, інноваційно-інтелектуальний і технологічний аспекти, взаємозв'язок яких є передумовою конкурентоспроможності держави.

Світовий економічний форум, який вимірює конкурентоспроможність серед країн з 1979 р., визначає її як «сукупність інститутів, політики та факторів, що визначають рівень продуктивності країни» [6]. Досліджуючи конкурентоспроможність національних економік Всесвітнім економічним форумом щорічно формується рейтинг країн світу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index, GCI) на основі системи даних 12 вимірів, які разом оцінюють конкурентоспроможність економіки держав. Дані виміри об'єднано у три підіндекси «Основні вимоги», «Підсилювачі продуктивності» та «Інновації та фактори вдосконалення». До «основних» у цьому рейтингу в процесі виміру віднесено інституції, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я та початкова освіта. Віднесення цих показників до «основних» пояснюється тим, що це ті питання, які кожна країна вирішує в першу чергу. Аналіз системи показників надав можливість визначити відсутність оцінки деяких питань, які за умов глобалізації загострилися і стали одними із перших у списку глобальних проблем людства. Так, доцільним було б включити оцінку впливу країн на екологічну ситуацію в світі і ті зусилля, які вони прикладають з метою вирішення нагальних питань у цьому напрямку. Важливим аспектом визначення конкурентоспроможності держави має бути також оцінка добробуту її населення і задоволеності приналежності до своєї країни.

Сформований глобальний тренд щодо денаціоналізації та інтернаціоналізації гуманітарного та фінансового середовища вказує на об'єктивні процеси, які відбуваються, оскільки держава не в змозі на належному рівні забезпечити реалізацію соціальної функції, а тому добровільно залишає монопольні позиції у її забезпеченні. Така тенденція в умовах глобалізаційних викликів має загальносвітове спрямування і притаманна навіть економічно розвиненим країнам. Тому на сучасному етапі глобалізаційного розвитку суспільства головним призначенням держави, у контексті виконуваної

нею соціальної функції, є забезпечення загальносуспільного блага, упередження нерівномірності розподілу національного багатства, а також формування суспільних взаємовідносин, покликаних забезпечити взаємопорозуміння, колаборацію і неконфліктне співіснування усіх соціальних, демографічних та етнічних верств населення, вирівнювання соціальних диференціацій у межах відповідних суспільних груп. Таким чином у сучасному світі відбувається переосмислення ролі держави у соціальних процесах, і одночасно з цим змінюється місце особистості, яка стає активним учасником процесів формування і реалізації соціальної функції [7].

Проте важливим є не лише оцінка конкурентоспроможності країни, а й визначення напрямів формування конкурентних переваг з урахуванням виявлених слабких позицій. Саме тому вивченням конкурентоспроможності на глобальному рівні і займаються інші аналітичні центри світу, такі як Міжнародний інститут розвитку менеджменту (IMD), Глобальна федерація рад з конкурентоспроможності (GFCC), які об'єднують зусилля дослідників конкурентоспроможності з різних країн. GFCC розроблено власну методику оцінки конкурентоспроможності на основі восьми груп показників, а також створено програмний продукт (The Decoder), який дозволяє аналізувати конкурентоспроможність національної економіки у різних вимірах. Серед центрів дослідження конкурентоспроможності одне з провідних місць займає Інститут Стратегії та Конкурентоспроможності (ISC) Гарвардської школи бізнесу на чолі з М. Портером, науковцями якого досліджуються теоретичні аспекти визначення конкурентоспроможності, питання конкурентоспроможності регіонів, міст та окремих територій, тощо [4].

Підвищенню конкурентоспроможності країни сприяє долучення до забезпечення Глобальних Цілей сталого розвитку, які проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (UN). Цілі мають комплексний характер і покликані забезпечити зрівноваження трьох вимірів: економічного, екологічного і соціального. На сьогодні більше 190 країн є учасниками UN. Це додає оптимізму, оскільки кожна країна має розробити

систему завдань, адаптованих до власних умов, щодо забезпечення Цілей. У цьому напрямку Україна активно долучилась до глобального процесу сталого розвитку і на законодавчому рівні підтвердила свою позицію. Протягом 2016–2017 років тривав широкомасштабний та всеосяжний процес адаптації Цілей сталого розвитку з урахуванням українського контексту. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина у 2019 році Указом Президента №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» було затверджено Цілі, а також зобов'язано упровадження дієвої системи моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України [8]. Кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку. Реалізація цих завдань дозволить підвищити позицію держави на світовому рівні і, не менш важливо, сприятиме покращенню життєвого рівня громадян.

Незважаючи на складну систему показників та методів оцінки конкурентоспроможності країни, в першу чергу, характеризується її здатністю забезпечити своїх громадян високим рівнем добробуту. Конкурентоспроможними є ті економіки, які стійко зростають, а кожна людина в суспільстві отримує користь від результатів економічного зростання.

Останній саміт у Давосі (2021р.) визначив основні вектори розвитку світової економіки, орієнтованої на збереження довкілля та створення умов до розвитку та поширення сфер використання штучного інтелекту, розвитку інфраструктури.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ТЕНДЕНЦІЙ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Посилення взаємозв'язків країн через поглиблення їх співробітництва – сучасна тенденція у світовому просторі. Процеси глобалізації, які формують нові умови співробітництва, підвищують вимоги до управління національною економікою кожної країни. Тим самим мотивуючи до пошуку напрямів підвищення її конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність є основною категорією ринкової економіки. Набір чинників, які формують передумови конкурентоспроможності країн, зумовлений підвищенням ступеня інтегрованості країн із різними рівнями соціально-економічного розвитку та конкурентними можливостями. Високий ступінь конкурентоспроможності країни характеризується наявністю в ній механізмів формування умов і засобів, які зумовлюють її національну безпеку, економічний розвиток та підвищення рівня добробуту населення [9].

На перших етапах визначення рівня конкурентоспроможності країн в основу було покладено наявність ресурсних факторів. Проте, розвиток національних економік багатьох держав показав, що більшої актуальності набувають рівень технологій, науковий потенціал, економічна політика держави тощо. Такі фактори найбільш об'єктивно визначають країни протистояти економікам інших країн на світовому ринку та забезпечити сталий розвиток і підвищувати добробут своїх громадян. Тому такі чинники на сьогодні покладено в основу досліджень міжнародних організацій.

Щорічні дослідження, які проводить Всесвітній економічний форум, надають можливість порівняти конкурентоспроможність кожної країни на основі сформованого рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності, який розроблено іспанським економістом Хав'єром Сала-і-Мартіном, професором Колумбійського університету в США. Майже кожного року п'ятірка лідерів, до складу якої входять Швейцарія, Сінгапур,

США, Нідерланди та Німеччина, не змінюється. Україна у цьому рейтингу займає не досить високі позиції (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 Індекс глобальної конкурентоспроможності України та її позиція у світовому рейтингу

Показники	Роки					
	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Індекс	4,14	4,05	4,14	4,03	4,00	4,11
Відхилення (+,-) від попереднього року	-	-0,09	0,09	-0,11	-0,03	0,11
Позиція	73	84	76	79	85	81
Відхилення (+,-) від попереднього року	-	11	-8	3	6	-4

Джерело: побудовано авторами з використанням [6]

Аналізуючи дані табл. 2.1 можемо зазначити, що серед майже 140 країн світу, що ввійшли до рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності, Україна вище 73 місця не займала. За період 2012-2018 роки найнижчу позицію Україна зайняла у 2016-2017 рр. – 85, а найвищу – 73 у 2012-2013 роках. Незважаючи на деякі позитивні зрушення, Україна залишається країною з найменш конкурентоспроможною економікою в Європі багато років поспіль. Загальне значення GCI не дає можливості визначити сильні і слабкі сторони національної економіки, тому доцільним є дослідження позиції України за окремими показниками (табл. 2.2).

Дані табл. 2.2 свідчать про зниження конкурентоспроможності України за період 2014-2018 роки. Так, у 2014-2015 рр. країна займала 76 позицію у світовому рейтингу, і з кожним роком ставала нижчою. Серед показників, за якими країна займає найнижчі позиції варто відмітити інституції, макроекономічне середовище, ефективність ринку товарів, розвиток фінансового ринку. У макроекономічному середовищі конкурентоспроможність послабили високий рівень інфляції та зростання державного боргу.

Таблиця 2.2 Позиція України за Індексом глобальної конкурентоспроможності

Показники	Роки			
	2014-2015 (144 країни)	2015-2016 (140 країн)	2016-2017 (138 країн)	2017-2018 (137 країн)
Основні вимоги	87	101	102	96
Інституції	130	130	129	118
Інфраструктура	68	69	75	78
Макроекономічне середовище	105	134	128	121
Охорона здоров'я та початкова освіта	43	45	54	53
Підсилювачі продуктивності	67	65	74	70
Вища освіта і професійна підготовка	40	34	33	35
Ефективність ринку товарів	112	106	108	101
Ефективність ринку праці	80	56	73	86
Розвиток фінансового ринку	107	121	130	120
Технологічна готовність	85	86	85	81
Розмір ринку	38	45	47	47
Інновації та фактори вдосконалення	92	72	73	77
Відповідність бізнесу сучасним вимогам	99	91	98	90
Інновації	81	54	52	61
Місце у загальному рейтингу	76	79	85	81

Джерело: побудовано з використанням [2, 6]

Сильнішими показниками, які позитивно впливають на загальний рейтинг є охорона здоров'я та початкова освіта, але лише в частині початкової освіти, за якою Україна у 2017-2018 рр. зайняла 43 позицію, а за рівнем охорони здоров'я – лише 84. Також серед сильних сторін країни є частка вищої освіти і професійної підготовки. Крім того, відмічається деякий прогрес за цією складовою, позиція України за якою є найвищою і має тенденцію до зростання. Так, якщо у 2012-2013 рр. за цим показником країна посіла 40-ве місце, то у 2017-2018 рр. – 35-те. Варто відміти такий показник як «Розмір ринку», за яким Україна мала найвищу позицію у 2012-2013 рр. – 38-му. При цьому, за розміром іноземного ринку позиція знизилась на один щабель, а за розміром внутрішнього ринку – вже на 11 у 2017-2018 рр порівняно з 2012-2013 рр.

Таким чином можемо відмітити, що, незважаючи на складну економічну ситуацію в державі, зовнішня торгівля позитивно впливає на конкурентоспроможність України.

Важливо відмітити, що починаючи з 2018 року використовується нова методологія розрахунку GCI, яка дає змогу повніше врахувати вплив четвертої промислової революції на розвиток економік країн світу. Ця методологія передбачає оцінку економік країн світу за 98-ма індикаторами, які були реорганізовані та отримали нові назви, при цьому 64 індикатори є новими. Індикатори як і раніше розраховуються на основі статистичних даних та опитувань, для кожного з яких використовується шкала від 0 до 100. Така шкала вказує на те, наскільки економіка країни наближається до ідеального стану або навпаки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Індекс глобальної конкурентоспроможності України

Виміри	Роки				Відхилення (+,-) 2019 р. від 2018 р.	
	2018		2019		бал	місце
	бал	місце	бал	місце		
Інституції	46,3	110	47,9	104	1,6	-6
Інфраструктура	70,1	57	70,3	57	0,2	-
Впровадження ІКТ	51,0	77	51,9	78	0,9	1
Макроекономічна стабільність	55,9	131	57,9	133	2,0	2
Здоров'я	72,0	94	65,6	101	-6,4	7
Кваліфікація	68,9	46	69,9	44	1,0	-2
Ринок товарів	55,3	73	56,5	57	1,2	-16
Ринок праці	59,5	68	61,4	59	1,9	-9
Фінансова система	48,7	117	42,3	136	-6,4	19
Ємність ринку	62,7	47	63,0	47	0,3	-
Динаміка бізнесу	55,3	86	57,2	85	1,9	-1
Спроможність до інновацій	39,0	58	40,1	60	1,1	2
Загальний показник	57,0	83 (140)	57,0	85 (141)	-	2

Джерело: побудовано з використанням [2, 6]

Проаналізувавши дані табл. 2.3 можемо відмітити, що у 2019 році порівняно з 2018 роком Україна втратила дві позиції у світовому рейтингу за GCI і опустилася на 85-те місце з 141 країни. Як свідчать дані, основний регрес зафіксовано у сфері фінансових систем, за якою держава у рейтингу опустилась на 19 позицій. Також значне зниження позиції відмічається за виміром «Здоров'я» –

на 7 позицій. Втратою позицій характеризується макроекономічна стабільність і спроможність до інновацій. Позитивними є тенденції щодо зростання за виміром «Ринок товарів» – на 16 позицій, «Ринок праці» – на 9 позицій та «Інституції» – на 6 позицій. Водночас за інфраструктурою Україна зберегла 57-му позицію, а за ємністю ринку – 47-му.

До показників, які характеризують макроекономічне середовище віднесено: баланс державного боргу; валові національні заощадження; інфляція; державний борг. Дослідження макроекономічного середовища показало, що найнижчу позицію Україна займає за державним боргом. Аналізуючи динаміку державного та гарантованого державою боргу можемо відмітити його щорічне зростання. Так, станом на 31.12.2016 року він становив 1929,81 млрд грн, у 2017 році – 2141,69 млрд грн, у 2018 році – 2168,42 млрд грн, а вже у 2020 році – 2551,94 млрд грн. Таке зростання заборгованості не дає можливості державі посилювати свої позиції у інших напрямках. Так, втрата позицій у рейтингу за спроможністю до інновацій досить тісно пов'язана із зменшенням витрат на наукові дослідження і розробки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 **Витрати на наукові дослідження і розробки до ВВП, %**

Країна	Роки						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Україна	0,67	0,70	0,60	0,55	0,48	0,45	0,47
Румунія	0,48	0,39	0,38	0,49	0,48	0,50	0,50
Польща	0,88	0,87	0,94	1,00	0,96	1,03	1,21
Естонія	2,11	1,71	1,42	1,46	1,25	1,28	1,40
Німеччина	2,88	2,84	2,88	2,93	2,94	3,07	3,13
ЄС 28	2,00	2,01	2,02	2,03	2,04	2,08	2,12

Джерело: побудовано за даними [10]

За даними табл. 2.4 можна зазначити, що частка витрат на наукові дослідження і розробки в Україні відносно ВВП на багато менша порівняно з іншими країнами Європейського союзу. Так, якщо у 2018 році обсяг витрат цього напрямку становив 0,47% від ВВП в Україні, то в середньому по Європейському союзу їх величина становила 2,12% від ВВП.

Окрім цього, можемо відмітити скорочення витрати на наукові дослідження і розробки відносно ВВП за період 2012-2018 рр. Так, якщо у 2012 році їх величина відносно ВВП становила 0,67%, то вже у 2018 році – 0,47%. В той час, у країнах Європейського союзу відмічається тенденція до зростання витрат на науку.

На позитивну зміну позиції держави щодо ринку товарів і стабільність за показником ємності ринку, особливо в частині розміру іноземного ринку, впливає низка чинників. Розширення можливостей держави щодо збуту продукції стало можливим завдяки процесам глобалізації. За останні роки ємність ринку багатьох країн зросла за рахунок транскордонної торгівлі, що призвело до розширення глобальних мереж постачання. Завдяки кращому транспорту і зв'язку, компанії зосередили свою увагу на створенні довгих і економічно вигідних ланцюжках постачання товарів, які виробляються в багатьох країнах. На сьогодні ситуація дещо змінилася, оскільки процес глобалізації дещо сповільнюється пандемією, спричиненою коронавірусною інфекцією Covid-19. За цих умов компанії віддають перевагу стійкості перед ефективністю. А тому постає питання пошуку шляхів скорочення витрат для збереження бізнесу в таких складних умовах. У зв'язку з цим ще більшої актуальності набуває використання логістичного підходу в діяльності компанії з врахуванням особливостей ведення бізнесу в період світової пандемії.

Підтвердженням уваги до ефективності розвитку логістики у різних країнах на міжнародному рівні є постійні дослідження Світового Банку і формування рейтингу країн за середньозваженою оцінкою системи показників (LPI). Індекс ефективності логістики є інтерактивним інструментом бенчмаркінгу, створеним для того, щоб допомогти країнам у визначенні проблем і можливостей, з якими вони зіштовхуються у своїй діяльності в організації логістики і поліпшенні їх продуктивності. LPI дає змогу порівняти логістичну діяльність 160 країн кожні 2 роки [11].

За результатами досліджень Світового Банку з 2007 по 2018 роки найвищий показник Україна продемонструвала у 2014 році (61-е місце, 2,98

бали), найнижчий – у 2010 році (102-е місце, 2,57 бали), хоча у 2007 році країна посіла 73-е місце з нижчим сумарним балом 2,55. Причому найгірший показник серед усіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала за митним обробленням вантажів з 2007 по 2018 роки, виключаючи 2014 рік. Незважаючи на військовий конфлікт, який продовжується, що значно знижує рейтинг держави з точки зору ефективності логістики, у 2018 році Україна піднялась на 14 пунктів і зайняла 66 місце у рейтингу (2,83 бали) серед 160 країн. Окрім основного дослідження, яке проводиться кожні два роки, рейтинг представляє агреговані результати. Вони об'єднують дані останніх чотирьох рейтингів (LPI 2012, 2014, 2016 і 2017 років). Такий підхід мінімізує випадкові відхилення від одного опитування LPI до іншого і підвищує достовірність результатів. За таким агрегованим індексом LPI 2018 року Україна займала 69 місце у рейтингу [12, 23, 24].

Концептуальний підхід в управлінні, в основу якого покладено логістичну складову, за сьогоденних умов господарювання є дієвим, а тому має практичний досвід у багатьох суб'єктів господарювання. При цьому інформаційний супровід фізичних потоків поступово переріс в окремий інформаційний потік, який займає чільне місце у складі логістичних складових. Тому важливим є створення такої інформаційної інфраструктури, яка здатна забезпечити виконання планових завдань а також непрогнозованих завдань, які виникають під впливом зовнішніх чинників. Таку функцію виконує інформаційна логістика, яка організовує потік даних, що супроводжують матеріальний потік, і слугує ланкою, яка пов'язує постачання, виробництво і збут. Основним її завданням є розроблення оптимальних логістичних інформаційних систем та їх практичне впровадження із урахуванням особливостей постачання, виробництва та розподілу окремо визначених підприємств за допомогою методів моделювання. Глобалізаційні процеси, які формують світовий економічний простір, розширюють сфери застосування інформаційної логістики, виходячи за межі компанії і навіть країни. Поява і

швидкий розвиток міжнародних логістичних систем є проявом глобалізації, яка зачіпає економіку і господарську діяльність компаній [13].

Встановлено, бізнес, а відповідно і капітал, намагається переміщатись на територію країн, де високий рівень розвитку державних і суспільних інституцій, освіти, інфраструктури, висока довіра до фінансових інституцій і прогнозована макроекономічна ситуація. Бізнес воліє переводити капітали туди, де висока ємність ринку і платоспроможне населення, а зрештою туди, де надійна і сильна держава, яка і гарантує розвиток і зміцнення цих ознак конкурентоспроможності [2]. У зв'язку з цим кожна країна зацікавлена у тому, щоб бути привабливою для капіталу.

Незважаючи на важливість підтримки державою вітчизняного бізнесу головною її функцією залишається виконання соціальної функції. Оцінку реалізації цієї функції та її результатів в порівнянні з іншими країнами можна побачити у світовому рейтингу за Індексом соціального прогресу (Social Progress Index – SPI). Він дає оцінку соціального розвитку країни незалежно від економічних чинників.

За результатами дослідження «Індекс соціального прогресу», який проводить американська неурядова організація Social Progress Imperative за підтримки компанії «Делойт», за 2018 р. Україна займає 64 місце із 146 країн, набравши 96,30 балів із 100. При цьому «Індекс соціального прогресу» дає найбільш точну оцінку щодо якості життя, зараховуючи в розрахунок 51 показник, що систематизований у три інтегрованих показника: базові людські потреби (харчування та базове медичне обслуговування, доступ до води і гігієнічних засобів, особиста безпека); основи добробуту (доступ до базової освіти, доступ до інформації та комунікації, здоров'я і благополуччя, якість навколишнього середовища); можливості (політичні права і свободи, інклюзивність, доступ до вищої освіти). «Індекс соціального прогресу» репрезентується як комплексна оцінка рівня соціального розвитку країни, що доповнює показник валового внутрішнього продукту і забезпечує більш цілісну характеристику загального рівня розвитку країни. Серед пострадянських країн

найвищу позицію займають: Естонія – 27, Латвія – 39, Білорусь – 46, Грузія – 54, Вірменія – 55 [7]. Таким чином, можемо відмітити, що і за цим напрямом Україна має не досить високий рівень конкурентоспроможності.

Підвищення конкурентоспроможності країни можливе завдяки об'єднанню зусиль всіх політичних сил і громадянського суспільства. Розвиток національної економіки не можливий без припливу іноземних інвестицій, які за нинішніх умов стали джерелом можливого прискорення її зростання. Таким чином стає зрозуміло, що саме підвищення конкурентоспроможності України має бути не лише метою, а і засобом підвищення довіри у світовому економічному просторі.

Напрями підвищення конкурентних переваг обумовлені потребою розвитку товарної інфраструктури та розширення сфер логістичної діяльності, що доводить досвід сфер та галузей економіки, досвід ТНК.

РОЗДІЛ 3

ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Процеси глобалізації стали викликом для багатьох держав, зокрема і України. Це стосується не лише національних економік, а і всіх сфер функціонування держави, змушуючи їх визначитись зі своїм геополітичним вибором. Ці виклики пов'язані, перш за все, з різним рівнем розвитку економіки і можливостями адаптації до нових умов ринку.

Процес глобалізації пов'язаний із інтеграцією національних економік, культур, технологій та управління. Він формує нові взаємозв'язки і взаємозалежності через різноманітні потоки людей, капіталу, інновацій тощо. Цей процес на міжнародному рівні має певну методичку виміру, яка покладена в основу визначення Індексу глобалізації КОФ (KOF Index of Globalization). У міжнародному рейтингу Україна займає досить не погані позиції за останні роки. Так, у 2015 році посіла 42 місце у рейтингу, у 2016 році – 41 місце. Однак у 2017 та 2018 роках дещо знизилася свої позиції, маючи 45 і 49 місце відповідно. Проте вже у 2019 році повернулася до рівня 2017 року і посіла 45 місце із значенням Індексу 74,83. Варто відмітити, що позиція держави досить висока, враховуючи те, що до загального рейтингу включено 197 країн світу. Таким чином, можемо зазначити, що Україна досить активно долучається до глобалізаційних процесів. Це, в свою чергу, вимагає значних зусиль, результати яких мають забезпечити високий статус держави та її конкурентоспроможність.

В широкому розумінні конкурентоспроможність – це зумовлена економічними, соціальними, політичними чинниками позиція країни або товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках. За умов відкритої економіки позиція країни може визначатися і як її здатність протистояти міжнародній конкуренції на власному ринку та ринках інших країн. Таким чином, проблема підвищення конкурентоспроможності стосується практично всіх сторін суспільного життя, проте загострення в умовах швидкоплинних змін

конкурентної боротьби суб'єктів за збут продукції, за своє місце на ринку змушує і окремі підприємства, і країни в цілому постійно вести пошук нових можливостей та резервів і одночасно вимагає вдосконалення технологічних процесів [4].

Конкурентоспроможність національної економіки є результатом взаємодії всіх суб'єктів економічних відносин у країні, формується в органічному поєднанні реалізації інтересів суб'єктів різних рівнів під впливом таких чинників, як товар, підприємства, галузі (кластер), економіка в цілому і залежить від того, наскільки інтегрованими є орієнтири підвищення ефективності використання суспільних ресурсів на цих рівнях. Конкурентоспроможність національної економіки, як економічна категорія, має певні особливості: виявляється в процесі міжнародних економічних відносин; розвивається у внутрішньому середовищі країни в процесі конкурентного змагання між суб'єктами економічних відносин; потребує постійного розширення джерел для розвитку суб'єктів господарювання та ґрунтується на принципах конкурентних взаємовідносин між ними; визначається умовами економічного розвитку країни та залежить від здатності суб'єктів економічних відносин використовувати ці умови з максимальною ефективністю для себе [14].

На розвиток країн світу значний вплив здійснює науково-технічний прогрес, який знаходить своє втілення у всіх сферах. Світова економічна криза 2008-2009 рр. показала слабкі місця цього напрямку, активізувавши більшість розвинених країн до перегляду ролі промисловості. Цим самим повернувши їй статус ефективного інструмента економічного зростання держави. Це стало поштовхом до чергової промислової революції.

Четверта промислова революція, яка отримала назву «Індустрія 4.0» характеризується тим, що рушійною силою стали інтегровані інтелектуальні процеси та продукти, що генерують так звані великі дані, які повністю змінюють ландшафт виробництва і створюють нові ринки. Ця революція відбувається не тільки з використанням даних у процесі виробництва, але й інтеграцією усіх даних з широкого спектра виробничих систем по всьому ланцюжку поставок. Заснована на широкому

використанні кіберфізичних систем для впровадження орієнтованого на споживача «Інтернету речей» [15].

У 2015 р. авторитетна міжнародна асоціація KPMG у щорічній публікації інноваційних технологій «Зміна ландшафту передових технологій» навела прогноз нових технологічних тенденцій у глобальному масштабі, у якому визначила передові новітні технології, а саме: хмарні технології; мобільні платформи і застосування інтернет речей; 3D-друк; кібербезпека; роботи; штучний інтелект / когнітивні обчислення; соціальні мережі / платформи для спільної роботи; цифрові валютні платформи (наприклад, bitcoin, платіжні системи); предмети інноваційного одягу [15, 16]. Ці технології визнані міжнародним бізнесом найбільш перспективними і дозволяють підвищити ефективність усіх галузей національної економіки країни. А це, в свою чергу, підвищує її конкурентоспроможність. Крім того, з метою адаптації до сучасних умов глобальної пандемії, багато країн зрозуміли важливість використання цифрових технологій.

На основі результатів дослідження визначено низку причин наявного стану конкурентоспроможності України та сформовано пріоритетні напрями її зміцнення з урахуванням активної участі країни в міжнародних інтеграційних процесах з метою адаптації в глобальному економічному просторі (рис. 3.1).

За результатами інституційного аналізу конкурентоспроможності України встановлено, що досить гостро стоять питання пов'язані з орієнтацією уряду на майбутнє, незалежністю суддів, корупцією, захистом прав інтелектуальної власності, правом власності. Ці та інші проблемні питання перешкоджають використанню конкурентних переваг і знижують рівень довіри інвесторів. Державній політиці не вистачає системності і моніторингу ефективності прийнятих заходів.

Як свідчить світовий досвід, за будь-яких умов, домінантою конкурентоспроможності виступають інновації, без яких країна не може утримати свої конкурентні позиції у світовій конкуренції. Тому пріоритетні напрями зміцнення конкурентних позицій України мають базуватись на

досягненнях «Індустрії 4.0», запозичуючи високопродуктивні технології, методи організації виробництва, підвищуючи ефективність логістичної діяльності з метою зниження собівартості продукції (послуг). Крім того, маючи власний унікальний інноваційний потенціал, важливим є еволюція державної політики від імпортозаміщення до експортної орієнтації.

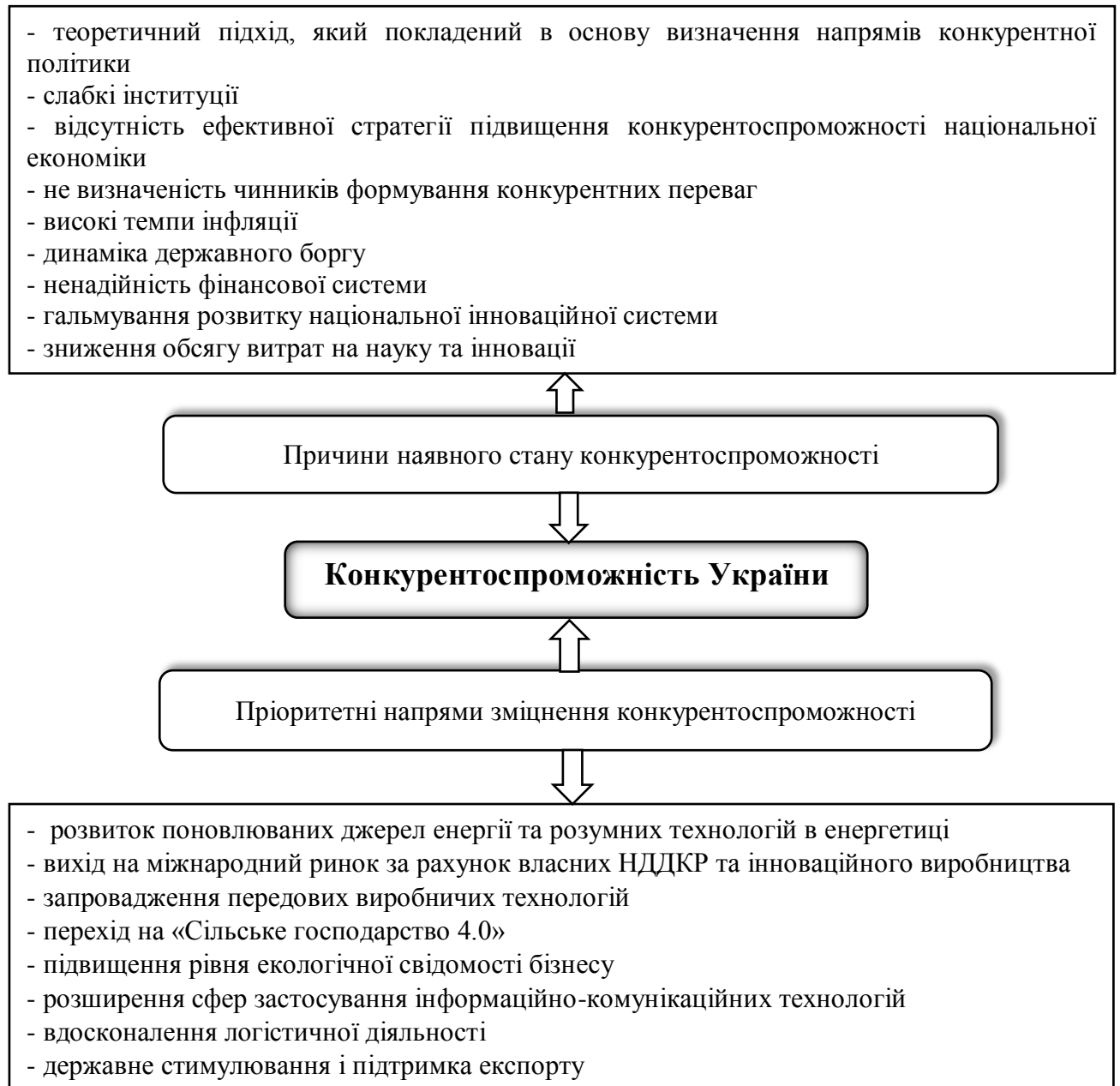

Рисунок 3.1 – Напрями підвищення конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі

Джерело: розроблено авторами

Глобалізація економіки, глобальні фінансові ринки, досконала логістика привели до глобалізації стандартів, прийняття єдиних методик менеджменту, а також «англійського технічного» як міжнародної мови у сфері економіки та технологій. Це дозволило в організації виробництва вийти за межі цеху і підприємства, скористатися всіма доступними в економічній системі ресурсами і залучити у виробництво всіх зацікавлених осіб, включаючи покупців промислової продукції [15]. Таким чином, як зазначає автор, важливу роль у розвитку четвертої промислової революції відіграє логістика, яка спроможна об'єднати в єдину систему всі складові економіки як на рівні підприємства, так і на рівні держави. Крім того, логістика вже давно вийшла за межі окремої держави, об'єднуючи певні процеси на міжнародному рівні.

Американська консалтингова компанія ABI Research очікує на 2021 рік суттєвого прискорення адаптації програмних та апаратних технологій у світових ланцюгах постачання. На думку експертів, спровокована пандемією криза прискорює запровадження технологій Supply Chain Management на глобальному рівні. Рушійною силою для розвитку логістики залишається електронна комерція. За даними ABI Research, у 2020 році обсяги електронної комерції зросли на 20% у порівнянні з попереднім 2019-м. Ця тенденція змушує компанії якнайшвидше запроваджувати технології автоматизації та використовувати робототехніку, що у звичайних умовах мало би займати багато часу. Пандемія виявила суттєві прогалини в оцифруванні та запровадженні новітніх технологій, а також недостатній запас альтернативних варіантів рішень. Крім того, очевидним став дефіцит кваліфікованих кадрів, частина з яких застрягла на карантині. Тож надалі варто покладатися на добре продумані довгострокові стратегії розвитку, які б зважали на імовірність повторення форс-мажорних обставин на глобальному рівні [12].

Крім того, за таких умов відмічається перехід логістичних процесів від стадії глобалізації до тимчасової стадії деглобалізації, скорочуючи ланцюги постачання.

Транскордонна торгівля – це унікальна можливість для українських підприємств експортувати свою продукцію до розвинених країн з нульовим митом сплачуючи лише 70% від акцизного податку та ПДВ. Як свідчить практика, економія у випадку транскордонної торгівлі становить 25,23%. На сьогодні багато організацій, які зосереджувалися на глобальній торгівлі, працюють над запровадженням e-Trade у своїй державі, серед них: Всесвітня торгова організація; Конференція ООН із торгівлі та розвитку; Міжнародна торгова палата; Всесвітня митна організація; Всесвітній поштовий союз та ін. [17].

Позитивна тенденція щодо покращення позиції України на світовому рівні за Індексом ефективності логістики показала зрушення у розвитку цього напрямку. Так, якщо у 2016 році Україна посіла 80-те місце у світовому рейтингу, то у 2018 році зайняла 66-ту позицію, піднявшись на 14 сходинок і набравши 2,83 бали. Лідером у рейтингу стала Німеччина з показником 4,2 бали. За нею йдуть Швеція, Бельгія, Австрія і Японія. Серед шести складових, за якими проводиться оцінка LPI, найвищий бал Україна отримала за своєчасність доставки – 3,42 бали, а найнижчий – 2,22 за інфраструктурою. Показник «логістична компетентність» у 2018 році отримав 2,84 бали. Для порівняння: Німеччина за цим показником отримала 4,31 бали, Бельгія – 4,13 балів, Японія – 4,09 бали. Таким чином можемо зазначити, що показники, які набрали найменше балів, окреслюють найбільш проблемні питання у сфері логістики.

Результати дослідження Світового банку щодо глобального огляду компетентностей, навичок та підготовки у галузі логістики (McKinnon et al. 2017), вказують на те, що логістика – це галузь, яка зосереджена на залученні кваліфікованих працівників. Активізація людського фактору є одним із стратегічних напрямів підприємства. Результати дослідження надали можливість визначити основні складові у формуванні кадрового потенціалу з метою організації ефективної логістичної діяльності суб'єкта господарювання.

Кадрове забезпечення логістичної діяльності підприємств базується на скоординованих зусиллях замовників фахівців відповідної кваліфікації, професійних організацій, постачальників освітніх послуг та державних

структур, від яких залежить розвиток логістики та її ефективність (Додаток А) [18].

Першою ланкою кадрового забезпечення є підготовка фахівців. Тому якісна професійна підготовка передбачає набуття таких результатів навчання, які дозволять майбутньому фахівцю успішно адаптуватись до швидкоплинних умов ринку, а також успішно взаємодіяти з навколишнім соціальним середовищем.

Запорукою високої конкурентоспроможності України на міжнародному рівні є підвищення ефективності та продуктивності багатогалузевої національної економіки, яка повинна спиратися на потужну технологічну, наукову та інвестиційну базу. Наявний рівень бюджетного фінансування освітньої сфери позбавлений інвестиційного характеру, не забезпечує надійного розвитку та модернізації освіти. Вітчизняні бізнес-структури поки ще не зрозуміли, що інвестування в освіту є однією з найприбутковіших сфер вкладення капіталу. Стратегічним завданням для України на сучасному етапі має бути визначений пріоритетний розвиток науки та високих технологій та активна інноваційна політика. Інновації є потенціалом для зростання економіки [9].

Досвід ТОВ СП «НІБУЛОН» доводить дієвість розвитку логістичної системи. Зменшення залежності від інших учасників ринку та контроль за витратами дозволяють підприємству отримувати суттєві переваги на внутрішньому й зовнішньому ринках. Логістична діяльність компанії має замкнутий цикл – від постачання ресурсів і до ремонту суден. Подібна політика компанії дозволила підвищити рівень довіри та залучати кошти ЄБРР та МБРР у реалізації проєктів [19].

Для досягнення мети дослідження було поставлено ряд задач, серед яких обґрунтування напрямів зміцнення конкурентних переваг України за умов глобалізації. Оскільки конкурентоспроможність країни формується на різних рівнях, то вона залежить від конкурентоспроможності окремих суб'єктів конкурентної боротьби. З метою оптимізації господарських процесів підприємств запропонована логістична система, яка представлена у додатку Б.

Дана логістична система наочно показує альтернативи зберігання запасів та виробленої продукції підприємствами, серед яких: власні потужності, послуги сторонніх організацій.

Підвищення ефективності управління підприємством, в основу якого покладено логістичний підхід, позитивно впливає на результати його діяльності. При цьому інформаційний супровід фізичних потоків поступово переріс в окремий інформаційний потік, який є складовою інформаційної логістики. Вона пов'язує всі господарські процеси підприємства і організовує зовнішні зв'язки зі стейкхолдерами за допомогою методів моделювання.

Формування логістики як концепції, необхідність відповідати сучасним вимогам управління спонукає до становлення та розвитку аудиту логістичної діяльності підприємства, який виступає потужним інструментом інформаційно-аналітичного забезпечення користувачів релевантною інформацією щодо усіх бізнес-процесів, підґрунтям для планування та оптимізації логістичного сегменту діяльності окремого господарюючого суб'єкта. Імплементация технологій аудиту дозволяє компанії ідентифікувати приховані проблеми та визначити можливі шляхи їх вирішення. Запровадження технологій LFA (Logistics Field Audit), які представляють один з найперспективніших напрямів аудиту логістичного сегменту окремо ідентифікованого господарюючого суб'єкта, слугує ефективним засобом оптимізації, використання її переваг дозволить скоротити час розробки і впровадження інновацій у сфері логістики підприємства. Розширюючи засоби впливу традиційного аудиту, технологія LFA передбачає можливість впровадження логістичних аудиторів у систему управління операціями компанії [21].

Поглиблення глобалізаційних процесів у всіх сферах соціально-економічного розвитку країни породжує нові виклики національній економіці, що впливає негативно на економічну безпеку держави. Тобто, глобалізація є викликом економічній безпеці країнам усього світу, так як інтегрована в економічний простір [22]. Однак цей процес є безповоротним, а тому перед країнами, і Україною зокрема,

постає стратегічне питання щодо зміцнення своїх конкурентних позицій у світовому економічному просторі.

ВИСНОВКИ

Конкуентоспроможність країни, в першу чергу, характеризується її здатністю забезпечити своїх громадян високим рівнем добробуту. Конкуентоспроможними є ті економіки, які стійко зростають, а кожна людина в суспільстві отримує користь від результатів економічного зростання.

Результати досліджень рейтингу країн за Індексом глобальної конкуентоспроможності надали можливість визначити, що за період 2014-2018 рр. відмічається зниження конкуентоспроможності України у світовому просторі. Так, у 2014-2015 рр. країна займала 76 позицію у світовому рейтингу, і з кожним роком ставала нижчою. Серед показників, за якими країна займає найнижчі позиції варто відмітити інституції, макроекономічне середовище, ефективність ринку товарів, розвиток фінансового ринку. У макроекономічному середовищі конкуентоспроможність послабили високий рівень інфляції та зростання державного боргу. Сильнішими показниками, які позитивно впливають на загальний рейтинг є охорона здоров'я та початкова освіта, але лише в частині початкової освіти, за якою Україна у 2017-2018 рр. зайняла 43 позицію, а за рівнем охорони здоров'я – лише 84. Також серед сильних сторін країни є частка вищої освіти і професійної підготовки.

Втрата позицій у рейтингу за спроможністю до інновацій досить тісно пов'язана із зменшенням витрат на наукові дослідження і розробки. Так, частка витрат на наукові дослідження і розробки в Україні відносно ВВП на багато менша порівняно з іншими країнами Європейського союзу. Так, якщо у 2018 році обсяг витрат цього напрямку становив 0,47% від ВВП в Україні, то в середньому по Європейському союзу їх величина становила 2,12% від ВВП. Окрім цього, можемо відмітити скорочення витрати на наукові дослідження і розробки відносно ВВП за період 2012-2018 рр. Так, якщо у 2012 році їх величина відносно ВВП становила 0,67%, то вже у 2018 році – 0,47%. В той час, у країнах Європейського союзу відмічається тенденція до зростання витрат на науку.

За результатами дослідження «Індексу соціального прогресу», який проводить американська неурядова організація Social Progress Imperative за підтримки компанії «Делойт», за 2018 р. Україна займає 64 місце із 146 країн, набравши 96,30 балів із 100. Ці дослідження дають оцінку соціального розвитку країни незалежно від економічних чинників, а відповідно, і результатів реалізації соціальної функції держави. Визначено низку причин наявного стану конкурентоспроможності України та сформовано пріоритетні напрями її зміцнення з урахуванням активної участі країни в міжнародних інтеграційних процесах з метою адаптації в глобальному економічному просторі.

Підвищення конкурентоспроможності країни можливе завдяки об'єднанню зусиль всіх політичних сил і громадянського суспільства. Розвиток національної економіки не можливий без припливу іноземних інвестицій, які за нинішніх умов стали джерелом можливого прискорення її зростання. Визначено, що пріоритетні напрями зміцнення конкурентних позицій України мають базуватись на досягненнях «Індустрії 4.0», запозичуючи високопродуктивні технології, методи організації виробництв, підвищуючи ефективність логістичної діяльності з метою зниження собівартості продукції (послуг). Крім того, маючи власний унікальний інноваційний потенціал, важливим є еволюція державної політики від імпортозаміщення до експортної орієнтації.

З метою оптимізації господарських процесів підприємств запропонована логістична система, яка показує альтернативи зберігання запасів та виробленої продукції підприємствами, серед яких: власні потужності, послуги сторонніх організацій. Підвищення ефективності управління підприємством, в основу якого покладено логістичний підхід, позитивно впливає на результати його діяльності. При цьому інформаційний супровід фізичних потоків поступово переріс в окремий інформаційний потік, який є складовою інформаційної логістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власенко Ю.В. Конкуентоспроможність національної інноваційної системи в глобальному науково-технологічному просторі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Маріуполь, 2018. 22 с.
2. Економічний дискусійний клуб : сайт. URL: <http://edclub.com.ua>.
3. Ляшевська В.І. Державне стимулювання конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Полтава, 2016. 20 с.
4. Гречан А.П., Бабич Л.М., Парфентьева О.Г., Наконечна А.С. Особливості оцінки конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/47/079.pdf>.
5. Пічугіна Т.С., Забродська Л.Д., Забродська Г.І. Науково-теоретичні підходи до визначення поняття «конкуентоспроможність підприємства». URL: http://elib.hduht.edu.ua/bitstream_
6. World Economic Forum : веб-сайт. URL: <https://www.weforum.org>.
7. Купрійчук В.М., Венцель В.Т. Соціальна функція держави та особливості її реалізації в умовах сучасних глобалізаційних викликів. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 3(60). С. 103-115.
8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. Офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
9. Окара Д.В., Чернишев В.Г., Шинкаренко Л.В. Дослідження розвитку України на підставі Індексу глобальної конкурентоспроможності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С. 84-90.
10. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Петрик І.В., Бочко О.Ю. Вимірювання ефективного функціонування логістики в Україні із застосуванням Logistics Performance Index. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 574-581.
12. Logist.FM. : сайт. URL: <https://logist.fm/publications>.

13. Живченко К.В., Фурдуй К.О. Інформаційна логістика в умовах глобалізації конкурентного середовища. *Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства* : тези доповідей. Миколаїв, 2020. С. 24-26.
14. Богашко О. Л. Теоретичні аспекти дослідження конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 1 (25). С. 32-37.
15. Матюшенко І. Ю. Технологічна конкурентоспроможність України в умовах нової промислової революції і розвитку конвергентних технологій. *Проблеми економіки*. 2016. №1. С. 108-120.
16. KPMG : website / Global Manufacturing Outlook. Preparing for battle: Manufacturers get ready for transformation. – 2015. URL: <https://www.kpmg.com>.
17. Литвинова Є. Транскордонна торгівля (e-Trade): нові можливості для українських експортерів. *Управління якістю*. 2020. №8(32). URL: <https://people2people.com.ua/ru/transkordonna-torgivlya-e-trade-novi-mozhливosti-dlya-ukrayinskih-eksporteriv-upravlinnya-yakistyu-%E2%84%960832-serpen-2020/>
18. Костирко А.Г., Живченко К.В., Фурдуй К.О. Кадрове забезпечення логістичної діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2020. №162. С. 84-87.
19. ТОВ СП «НІБУЛОН»: сайт. URL: <https://www.nibulon.com>.
20. Костирко А.Г. Напрями, підходи, особливості формування і використання фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: теоретичні та практичні аспекти. Миколаїв, 2015. 67 с. (Препринт / МНАУ).
21. Назаренко О.В. Аудит логістичного сегменту діяльності підприємства: складові елементи та пріоритетні напрями. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №11. С. 5-9.
22. Бобровська Н.В., Костирко А.Г. Глобалізація та її вплив на національну економіку держави. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення*

діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 21-22 листопада 2018 р. Миколаїв : МНАУ, 2018. С. 28-31.

23. Connecting to Compete 2018 Trade Logistics in the Global Economy. The Logistics Performance Index and Its Indicators (2018). URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29971/LPI2018.pdf>.
24. The World Bank. Logistics Performance Index. URL: <https://lpi.worldbank.org/international>.
25. W. Abramowicz, L. Maciaszek, K. Węcel (Eds.): BIS 2011. A Review of Information Logistics Research Publications. *Workshops, LNBIP 97*, pp. 249–260, 2011.

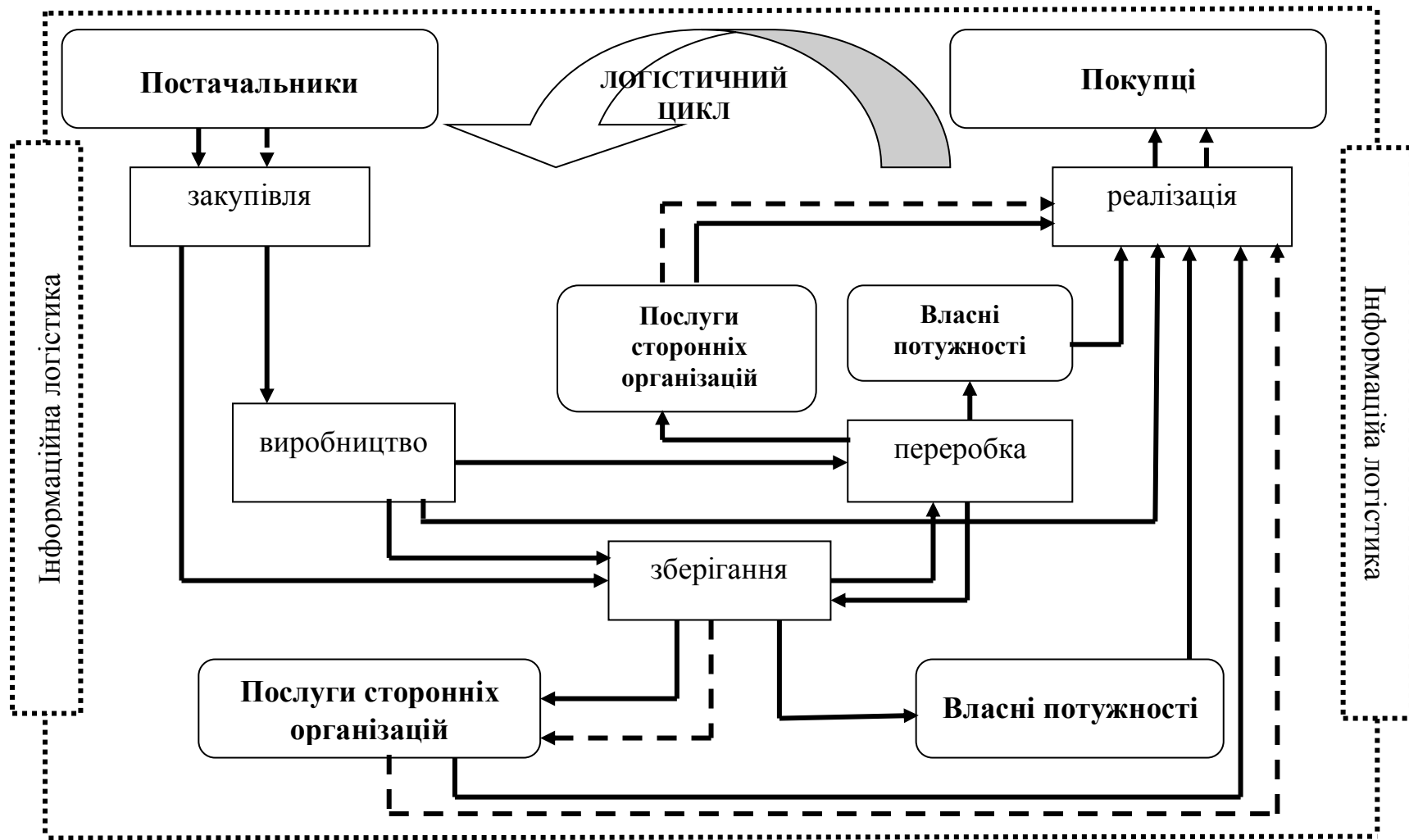
ДОДАТКИ

Додаток А

Рисунок А.1 – Складові кадрового забезпечення логістичної діяльності

Джерело: використано [18]

Умовні позначення: - транспортування власними силами
 - транспортування із використанням послуг сторонніх організацій

Рисунок Б.1 – Взаємозв'язок складових логістичної системи підприємства

Джерело: представлено за даними [20] і доповнено авторами